

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
4674-07

meddelad i Stockholm den 22 juni 2009

KLAGANDE
AA

MOTPART
Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Box 210
641 22 Katrineholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Stockholms dom den 24 maj 2007 i mål nr 3218-06, se bilaga

SAKEN
Arbetslöshetsförsäkring

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Med delvis bifall till AAs överklagande befriar Regeringsrätten henne från betalningsskyldighet såvitt avser åttio procent av beloppet.

YRKANDEN M.M.

AA fullföljer sin talan. Hon anför bl.a. följande. Distanskursen var en fritidssysselsättning och inte en utbildning som utgjorde hinder för arbetslöshetsersättning. På kassakorten fanns ingen information vad gäller en

Dok.Id 73899

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post: regeringsratten@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

Mål nr
4674-07

distanskurs. I hennes fall handlade det om en svensk kurs på distans som inte var lärar-, lektions- eller schemabunden. Hon valde att gå kursen på sin fritid för att öka sina chanser att komma in på Lärarhögskolan. Kursen hindrade henne inte från att ta arbete. Hon var beredd att ta vilket arbete som helst och på vilka tider på dygnet som helst. Hon har i efterhand haft kontakt med arbetsförmedlingen som ansåg att det inte hade bort vara några problem om hon meddelat arbetslöshetskassan på förhand, med hänsyn till kursens struktur.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. I förarbetena till lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, ALF, (prop. 1996/97:107 s. 100 f.) har uttalats att det finns anledning att betona att rätten att studera under tiden med arbetslöshetsersättning är en ren undantagssituation. Sådana studier bör vara tillfälliga och kunna avbrytas när som helst till förmån för arbete. Den nuvarande bestämmelsen i 10 § ALF har sin motsvarighet i 4 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring. I förarbetena till en ändring i den lagen uttalades (prop. 1987/88:114 s. 34 f.) bl.a. att det i och för sig naturligtvis inte är fel att en arbetssökande tar till vara den arbetslösa tiden för att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. Detta får emellertid inte innebära att den sökande engagerar sig i aktiviteter som inverkar menligt på hans eller hennes möjligheter att söka och snabbt anta ett ledigt arbete. Studier kan lätt bli ett hinder om de inte är av helt ringa omfattning eller kan bedrivas under tid då de inte inkräktar på själva arbetssökandet. I rättspraxis har personer ansetts sakna rätt till arbetslöshetsersättning då de bedrivit deltidstudier samtidigt med arbetslöshetsersättning utan att informera arbetslöshetskassan om detta innan studierna påbörjades (RÅ 2007 not. 195). – Av handlingarna framgår att AA har studerat på deltid under perioden den 16 augusti 2004 – den 2 juni 2005 utan att i förväg meddela detta till kassan. Under perioden den 16 augusti – den 21 december 2004 omfattade studierna kurser motsvarande 100 poäng och under perioden den 14 januari – den 2 juni 2005 omfattade studierna 150 poäng. Enligt uppgift motsvaras heltidsstudier av 420 poäng per termin vilket innebär att AAs studier motsvarat minst 24 procent av heltid.

Studierna har bedrivits under två terminer vilket medför att det kan ifrågasättas om dessa varit av tillfällig natur. – Det finns inget uttryckligt stadgande om att en person ska lämna försäkran till arbetslöshetskassan innan studierna påbörjas. Det är dock enligt IAF:s uppfattning naturligt att en sådan försäkran lämnas innan studierna påbörjas av främst två orsaker. Den första orsaken är arbetslöshetsförsäkringens utformning som bygger på ett förtroendeförhållande mellan den enskilde och arbetslöshetskassan där den enskilde ska lämna uppgifter och anmäla ändrade förhållanden. Den andra orsaken är att arbetslöshetskassans möjlighet till kontroll av rätten till ersättning förutsätter att den enskilde informerar arbetslöshetskassan om ”faktiska förhållanden innan dessa påbörjas”. Sammanfattningsvis måste en försäkran enligt IAF:s mening lämnas innan studierna påbörjas för att den ska uppfylla sitt syfte. Av handlingarna framgår att AA inte meddelat arbetslöshetskassan när studierna påbörjades i augusti 2004. Sammantaget talar omständigheterna i målet för att AA inte har haft rätt till arbetslöshetsersättning under aktuell period. Hon har vid anmälan om arbetslöshet förbundit sig att meddela ändrade förhållanden till arbetslöshetskassan. Genom sin underlåtenhet att meddela arbetslöshetskassan att hon påbörjat studier har hon orsakat att ersättning lämnats obehörigen, och hon är enligt 68 § ALF strikt återbetalningsskyldig för den oriktigt utbetalade ersättningen. Skäl att helt eller delvis befria från återbetalningsskyldighet föreligger inte.

SKÄLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

I 9 § ALF anges de grundläggande förutsättningarna för att en sökande ska ha rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Såvitt nu är av intresse anges där att den sökande ska vara oförhindrad att för en arbetsgivares räkning åta sig arbete minst tre timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan.

Mål nr
4674-07

Sökanden ska vara beredd att anta erbjudet lämpligt arbete under tid för vilken denne inte anmält hinder som kan godtas av arbetslöshetskassan. Sökanden ska också vara anmäld hos arbetsförmedlingen och aktivt söka ett lämpligt arbete men inte kunna få ett sådant.

I 10 § ALF första stycket 1 föreskrivs bl.a. att ersättning inte utgår om den sökande deltar i utbildning. Med stöd av ett bemyndigande i samma paragraf har regeringen meddelat föreskrifter i ALFFo om att ersättning får lämnas till personer som deltar i utbildning. I 12 § föreskrivs att särskilda skäl att lämna ersättning finns bl.a. när arbetslösa deltar i de former av utbildningar som omfattas av 15–17 §§. I 16 § 2 föreskrivs att ersättning lämnas, om det tidigare arbetet inte upphörde på grund av studierna, till personer som bedriver studier på deltid, under förutsättning dels att studierna inte hindrar dem från att söka och ta heltidarbete, dels att de intygar att de är beredda att avbryta studierna, om dessa kan hindra dem från att ta arbete.

I 68 § första stycket ALF, i den lydelse som är aktuell i målet, anges följande.

Har någon genom oriktig uppgift eller genom underlåtenhet att fullgöra sin uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller på annat sätt orsakat att ersättning lämnats obehörigen eller med för högt belopp eller har någon på annat sätt obehörigen eller med för högt belopp fått ersättning och har han eller hon skäligen bort inse detta, ska det som betalats ut för mycket betalas tillbaka. Detta gäller om det inte i det särskilda fallet finns anledning att helt eller delvis befria från betalningsskyldighet.

Reglerna i 68 § AFL avser alltså två olika typer av situationer. Båda gäller det fallet att någon har fått ersättning utan att ha rätt till det. Den ena situationen är att någon har orsakat att han eller hon har fått ersättningen, t.ex. genom underlåtenhet att fullgöra uppgiftsskyldighet. Den andra situationen är att personen inte har orsakat den felaktiga utbetalningen, men skäligen borde ha insett att den var felaktig. I paragrafen föreskrivs slutligen att återbetalningsskyldighet inte föreligger, om det i det särskilda fallet finns anledning att helt eller delvis befria från återbetalningsskyldighet.

Mål nr
4674-07

Av handlingarna framgår följande. AA har studerat på deltid på Komvux under perioden den 16 augusti 2004 – den 2 juni 2005. Under perioden den 16 augusti – den 21 december 2004 omfattade studierna kurser motsvarande 100 poäng, och under perioden den 14 januari – den 2 juni 2005 omfattade kurserna 150 poäng. Enligt uppgift motsvaras heltidsstudier av 420 poäng per termin vilket innebär att AAs studier motsvarat minst 24 procent av heltid. Hon har inte informerat arbetslöshetskassan om sina studier och har inte heller intygat att hon varit beredd att avbryta studierna om dessa skulle hindra henne från att ta arbete.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

Målet gäller i första hand frågan om AA är skyldig att betala tillbaks den ersättning hon fått från arbetslöshetsförsäkringen, vilket förutsätter att hon inte haft rätt till ersättningen. Om Regeringsrätten finner att hon är återbetalningsskyldig, uppkommer frågan om det finns skäl att befria henne från denna skyldighet.

AA studerade och fick ersättning från försäkringen ett helt läsår utan att intyga att hon var beredd att avbryta studierna om dessa skulle hindra henne från att ta arbete. Hon har alltså inte uppfyllt det formella kravet i 16 § 2 ALFFo och har därför inte haft rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Hon är således återbetalningsskyldig.

Vid denna bedömning återstår frågan om det finns skäl att befria henne från återbetalningsskyldigheten. Det finns ingen anledning att ifrågasätta att hon följt arbetsförmedlingens råd, sökt arbete och varit beredd att ta vilket arbete som helst. Hon har alltså uppfyllt de grundläggande förutsättningarna i 9 § ALF för rätt till arbetslöshetsersättning. Studierna har inte tagit mer än två timmar per dygn, hon har bedrivit dem på distans och hon har kunnat förlägga dem till vilken tidpunkt som helst.

Mål nr
4674-07

Mot bakgrund av det nu anförda anser Regeringsrätten att det finns anledning att delvis befria henne från återbetalningsskyldigheten.

Sten Heckscher

Marianne Eliason

Eskil Nord

Anna-Karin Lundin

Kristina Ståhl
Skiljaktig mening
se protokoll

Ulla Perttu
Föredragande regeringsrätts-
sekreterare

Avd. I
Föredraget 2009-05-27